

УДК 340.0

Б.В. МАЛИШЕВ, канд. юрид. наук, доц.,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ТЕЛЕОЛОГІЧНА ПРИРОДА СТРУКТУРИ НОРМИ ПРАВА

Ключові слова: норма права, структура норми права, мета норми права, телеологія права

У вітчизняній теоретико-правовій науці проблематика структури норми права має досить довгу історію дослідження. Втім, розпочавшись у другій половині XIX століття, вона фактично завершилася наприкінці 1980 років, адже після розпаду СРСР ані в українській [1], ані в російській юридичній літературі ми не знайдемо принципово нових поглядів на вирішення основних питань у цій сфері. Натомість у сучасних наукових роботах та навчальній літературі переважно відтворюються положення, вироблені за радянських часів, хоча аналіз відповідних досліджень того періоду [2, с.5] свідчить про те, що більшість відповідних наукових дискусій так і залишилися незавершеними. Відтак метою цієї статті є з'ясування проблематики структури норми права з урахуванням телеологічного (цільового) елементу. Її новизна полягає в обґрунтуванні тези про те, що структура норми права складається з форми, змісту та мети.

Традиційно під структурою норми права мають на увазі її поділ на три елементи: диспозицію, гіпотезу і санкцію¹. У сукупності ці елементи створюють логічну формулу «якщо – то – інакше». Втім, цей поділ, по-перше, характеризує лише деонтичний аспект природи норми права [3, с.255]; а по-друге, по суті характеризує норму права лише в якості елемен-

ту системи права, залишаючи поза увагою її роль в якості елементу системи законодавства.

Іншими словами, зазначений підхід розкриває структуру лише змісту норми права, але не структуру власне норми права, оскільки залишає поза увагою щонайменше ще один важливий аспект норми права як явища, а саме – її текстуальну форму.

В той же час головною рисою норм права, яка відрізняє їх від інших соціальних норм, є забезпеченість їх виконання з боку держави. Тому методологічно важливим є визначення моменту, в який правило поведінки у вигляді загальнообов'язкового веління держави, що виступає від імені суспільства, починає бути забезпеченим державним апаратом. Є всі передумови вважати, що певне правило поведінки набуває державного захисту лише після закріплення його змісту у визначеній формі: нормативно-правовому акті, судовому прецеденті, правовому звичаї, правовій доктрині. Норма стає «юридичною», «правовою» лише після свого формального текстуального закріплення органом держави.

Отже, розглядаючи структуру норми права, слід передусім визнати, що вона складається як мінімум з двох елементів: змісту та зовнішньої (текстуальної) форми.

Відповідно до постулатів діалектики форма являє собою структуру змісту [4, с.271], звідси випливає, що характеристики змісту певного явища одночасно є характеристиками і форми цього явища. Проте такий висновок буде вірним лише щодо внутрішньої форми явища. Вітчизняна філософська наука слідом за Г. Гегелем [5, с.298] розрізняє внутрішню форму явища та зовнішню форму явища. Остання зберігає автономність від структури змісту явища. Текстуальний вираз норми права є як раз зовнішньою формою виразу її змісту, що призводить до неможливості поширення тези про структуру змісту норми права на структуру форми (зовнішнього текстуального виразу) норми права. На емпіричному рівні це доводиться тим, що у законодавстві майже відсутні норми з трьохчленною структурою. Як вказував П. Недбайло, зазначені

¹ У радянській літературі вперше така конструкція була обґрунтована у 1940 р. С. Голунським та М. Строговичем і згодом підтримана широким колом вчених (П. Недбайло, С. Братусь, В. Горшеньов, А. Шебанов тощо). На сьогодні вона є поширеною нарівні з конкуруючою конструкцією двочленної норми права, про яку зазначено нижче.

елементи як правило дуже рідко співпадають з статтями нормативно-правових актів, вони майже ніколи у чистому вигляді не даються: їх слід встановлювати логічним шляхом із співставлення низки статей або розподілу однієї статті на окремі норми. Відповідно мова іде про логічну структуру норми права та її логічні елементи [6, с.67].

З іншого боку, зазначений вище підхід до структурування змісту норми права на три елементи, не може абсолютизуватися, оскільки він стосується лише так би мовити «класичних» норм-правил поведінки, в той же час зміст інших так званих «нетипових» норм права (дефінітивних, колізійних, оперативних, норм-принципів, норм-цілей, норм-декларації тощо) не має подібної структури, а відтак з цієї точки зору вони ніби то не є власне правилами поведінки. Виявлення такої невідповідності структури норм права реаліям законодавства призвела деяких вчених до висновку про те, що, статті законів, що, наприклад, встановлюють дефініції, не містять норм права. Але це, по-перше, суперечить самому факту включення суб'єктом правотворчості таких норм до складу нормативно-правового акту, а по-друге, без врахування їх положень складно (а часом і просто неможливо) реалізувати приписи інших, «класичних» норм права такого акту.

Наприклад, якщо закон визначає поняття крадіжки, то тим самим він наказує, щоб суд застосовував покарання, призначені за скоєння крадіжки, тільки до тих дій, які підходять під визначення, надане законом [7, с.71].

Згодом для виходу з цієї ситуації низкою вчених (С. Алексєєвим, А. Міцкевичем, А. Парфентьєвим,) була здійснена спроба нарівні з поняттям «норма права» запровадити поняття «нормативно-правовий припис». Під останнім розуміли логічно завершене державно-владне веління нормативного характеру, закріплене у тексті нормативно-правового акту [8, с.81]. Проаналізувавши чинне законодавство, вчені прийшли до висновку, що трьохчленну структуру має лише так звана логічна норма, що представляє собою ідеаль-

ну модель норми, натомість у реальному законодавстві закріплені нормативно-правові приписи, які здебільшого мають тільки два елементи: 1) гіпотезу; 2) диспозицію або санкцію [9, с.55–63]. Така точка зору залишається досить поширеною і сьогодні [10].

Втім, подібне термінологічне «роздвоєння» видається необґрунтованим, адже нормативно-правовий припис, так само як і норма права, позначають одне явище: правило поведінки, встановлене та захищене державою. Крім того, існування у науці окремих понять, які позначають два нерозривно поєднаних аспекти одного явища (так, поняттям «норма права» позначається змістовний аспект правила поведінки, а поняттям «нормативно-правовий припис» позначається формально-текстуальний аспект правила поведінки), носить штучний характер та є методологічно невиправданим, оскільки, з одного боку юридичне правило поведінки не може бути беззмістовним, а з іншого боку – юридичний характер його змісту пов'язаний з існуванням у певній текстуальній формі.

Факт відсутності у теорії права такої конструкції структури норми права, яка б охоплювала як класичні, так і нетипові норми права, не може і не повинен бути підставою для твердження про те, що нетипові приписи законів не мають характеру норм права. Оскільки це буде означати, що реальність штучно «підганяється» під умоглядно створені наукою схеми.

На наш погляд, структура норми права складається з таких елементів: 1) зміст; 2) форма; 3) мета. Слід визнати, що такий склад елементів є у значній мірі очевидним, проте до цього часу у теоретико-правовій літературі зустрічалися лише фрагментарні та недосконалі спроби сформулювати подібний підхід до структури норми права. Так, А. Нашиц зазначає, що структура норми включає в себе об'єкт, цілі, зміст та форму [11, с.86]. Як буде показано далі, включення до структури норми об'єкту її впливу є невиправданим. В свою чергу О. Черданцев розглядає зв'язок між логічним судженням законодавця і мовним закріпленням цього судження в якості доказу

логіко-семантичної природи норм права [12, с.7]. У даному випадку норма права зводиться лише до двох елементів, в той же час автор не виправдано не бере до уваги такий важливий елемент, як вольовий характер норми.

Охарактеризуємо кожний з елементів структури норми права, а потім перейдемо до розгляду зв'язків між ними.

Зміст норми права. При дослідженні змісту норми права основними є категорії «правовий стимул» та «правове обмеження», які запропоновані та обґрунтовані російським вченим О. Мальком [13, с.42–139].

Виходячи з цього, вважаємо, що змістом норми права є державне веління у вигляді правила поведінки, яке може встановлювати один або декілька з наступних компонентів: 1) правові стимули (суб'єктивні права, законні інтереси, пільги, привілеї, імунітети, заохочення), а також порядок їх реалізації; 2) правові обмеження (юридичні обов'язки, заборони, призупинення, санкції), а також порядок їх реалізації.

При цьому зазначена характеристика норм права поширюється на всі види норм, включаючи і так звані нетипові норми права. По суті нетипові норми права є державними веліннями у вигляді правила поведінки, яке встановлює: 1) загальні засади реалізації правових стимулів і обмежень (норми-принципи, норми-декларації, норми-цілі); 2) особливі порядки реалізації правових стимулів і обмежень (норми-дефініції, оперативні норми права, колізійні норми тощо).

З цієї точки зору видається необґрунтованою позиція низки вчених [14; 15, с.486] про те, що критерій поділу норм права на класичні та нетипові полягає у тому, що перші є правилами поведінки, а останні не є такими по причині відсутності у них стандартної логічної структури правила поведінки. Проте зміст регулятивних та охоронних норм складається з гіпотези та диспозиції (санкції), а у структурі нетипових норм права відбувається злиття гіпотези з диспозицією, і тому по суті їх слід віднести до регулятивних норм. У зв'язку з викладеним ми не поділяємо думку

про те, що нетипові норми права потребують окремого наукового статусу у порівнянні з іншими нормами.

Покажемо те, що автори, які притримувалися точки зору, що нетипові норми права мають відмінну від класичних норм права структуру, так і не спромоглися її виокремити. Наприклад, В. Бабаєв зазначав: «...немає сенсу шукати у відправних (установчих) нормах гіпотезу, диспозицію або санкцію. Вони мають інші структурні елементи» [2, с.97]. Тим часом О. Іоффе та М. Шаргородський ще у 1961р. на конкретних законодавчих прикладах продемонстрували, що нетипові норми права складаються з диспозиції та гіпотези [16, с.156–157].

У дорадянський період вчені також висловлювали думки про те, що нетипові норми права за своєю природою нічим не відрізняються від звичайних норм права. Так, Ф. Шершеневич зазначав, що така норма-дефініція, як «заповіт є законне оголошення володільця про його майно на випадок його смерті», у зв'язку з іншими нормами встановлює наступне правило поведінки: «кожен раз, коли буде наявним те, що закон визнає заповітом, повинно мати законні наслідки, що охоплюються загальною назвою спадкування за заповітом» [17, с.280].

Розгляду поняття «зміст норми права» вітчизняною юридичною літературою ніколи не приділялося значної уваги, незважаючи на очевидну потребу у необхідності вирішення питання про співвідношення категорій «зміст норми права» та «структура норми права». Лише у 1987 р. В. Бабаєвим на підставі критичного огляду існуючих на той час точок зору було вперше обґрунтовано цілісне бачення структури змісту норми права, в якій, на думку вченого, слід виділяти логічну, соціально-юридичну та вольову складову.

Вчений вважає, що логічний зміст норми права зводиться до покладеного в її основу судження (думки), що носить одночасно дескриптивний і прескриптивний характер. Тобто в такому судженні поєднуються описові, оціночні та наказуючі елементи. Соціально-юридичний зміст являє собою певного ви-

ду суспільне відношення, що стало предметом регулювання, в єдності об'єктного та суб'єктного складів. Вольовий зміст полягає у намаганні суспільства певним чином врегулювати суспільні відносини, використовуючи при цьому наявні у розпорядженні держави можливості [2, с.74–78].

До викладеної вище позиції слід висловити декілька принципових зауважень. По-перше, якщо виходити з того, що вольовий елемент присутній в усіх нормах права, то в такому разі серед них не може бути дескриптивних норм. Адже навіть норми, що містять дефініції або декларації, все одно носять характер загальнообов'язкового веління стосовно поведінки людей, тобто є прескриптивними. По-друге, до складу змісту регулятора суспільних відносин не можна включати самі відносини та суб'єктів цих відносин, оскільки об'єкт впливу норми права повинен знаходитися поза нею і не може входити до її структури хоча б по причині того, що норма завжди стосується бажаного стану речей, а не констатує наявну в об'єктивній реальності ситуацію. Крім того, включення до складу норми права об'єкту її впливу тягне за собою включення і суб'єкта правотворчості, що призведе до абсолютно повного «розчинення» автономної сутності норми права як окремого явища.

Отже, за своїм змістом будь-яка норма права являє собою вольове прескриптивне судження, яке впливає на поведінку суб'єктів шляхом встановлення правових стимулів або правових обмежень та порядку їх реалізації.

Форма норми права. Формою норми права є текстуальний вираз вказаного судження. Зважаючи на особливості мовних засобів, зміст правила поведінки, що міститься у нормі права, нерідко не співпадає з семантичним значенням слів та знаків, якими вона виражена.

На практиці вказана неадекватність форми та змісту норми права проявляється, наприклад, під час обмежувального або розширювального тлумачення змісту норми права відносно її текстуального виразу.

М. Коркунов виділяв декілька форм текстуального закріплення норми права: наказову,

дефінітивну, описову, дозволяючу. При цьому він вказував, що незалежно від форми свого закріплення норма все рівно являє собою певне обов'язкове веління [18, с.157]. Крім того за своєю формою норми права класифікуються на казуальні та абстрактні.

Мета норми права. Метою норми права є певна духовна або матеріальна цінність, обумовлена розвитком конкретного суспільства на певний момент часу, яка може бути досягнута внаслідок реалізації змісту норми права. По суті йдеться про соціальні цілі, які опосередковуються правом, і досягаються завдяки правовим засобам. Разом із тим слід погодитися з думкою про те, що існують цілі, які можливі лише як правові, вони існують на підставі права та по причині існування права [19, с.13]. Наприклад, мета норми про набуття чинності тим чи іншим законом є суто юридичною за своєю природою. Таку саму мету має норма-принцип, що встановлює вищу юридичну силу Конституції України. В той же час норма, що міститься у статті 1 Конституції України, спрямована на досягнення соціальних цілей неюридичного характеру. Значна кількість юридичних цілей пов'язана з забезпеченням гарантій законності та верховенства права.

Цілі, які охоплюють результати, що виражаються у поведінці, називаються функціональними; ті ж самі цілі, що охоплюють і матеріальні результати, – предметними [20, с.10, 11].

Цілі норм права бувають найближчими (досягаються шляхом реалізації відповідної норми права) та перспективними (досягаються шляхом впливу на суспільні відносини не окремих норм, а правових інститутів, галузей права протягом певного відрізка часу) [21, с.28–30].

Мета норми права може бути з'ясована за допомогою аналізу змісту та форми цієї норми, або бути безпосередньо зазначеною у тексті норми. Однак є важливим, що «кожна норма має свою мету (або декілька цілей) – незалежно від того, чи виражена ця мета у нормі, чи ні» [22, с.9].

У літературі зустрічаються помилкові спроби визнати в якості мети норм права

встановлення підстав (юридичних фактів), умов та порядку виникнення, зміни і припинення правовідносин, а також порядку їх юридичного оформлення [23, с.12; 24, с.39]. Такі автори безпідставно ототожнюють мету норми права з її змістом.

Так само не виправданим є розгляд мети в одному понятійному ряді з гіпотезою, диспозицією, санкцією норми права, як це запропоновано в одній із робіт [25, с.236]. Оскільки у даному випадку іде змішування текстуально-го виразу змісту норми, яке може мати безпосередню вказівку на мету норми, з категорією «мета» як обов'язковою складовою онтологічної природи норми.

Мета – явно або неявно, але завжди присутня у структурі норм. Мета в нормі - це перетворення об'єктивної можливості в ідеальну (до її практичного здійснення) дійсність, тобто в ту дійсність, якої ще не має, але яка може та повинна виникнути [26, с.73]. Мета тісно пов'язана з прескриптивним характером норми права та з тим фактом, що норма відноситься до сфери належного.

У категорії «мета норми права» розрізняють суб'єктивний та об'єктивний аспект. В суб'єктивному аспекті мета норми права визначається суб'єктом правотворчості, який при створенні кожної норми права переслідує певну мету, в іншому випадку правове регулювання та саме право в цілому було б позбавлене сенсу. Проте з моменту надання нормі юридичної сили, вона набуває автономного існування, стає об'єктивною реальністю, результатом чого є, зокрема, і об'єктивізація мети норми права. Тому слід підтримати ідею В. Орлова та А. Екімова щодо необхідності розрізняти мету законодавця і мету норми права [27, с.25], які є окремими правовими явищами.

П. Недбайло свого часу відзначав, що право у генетичному відношенні залежить від суспільної свідомості правоутворюючого суб'єкта, але йому не властива функціональна залежність від будь-якого суб'єкта. У процесі користування правом і застосуванні його норм воно не змінюється по волі суб'єкта застосу-

вання і в цьому аспекті не залежить від його свідомості [28, с.21,22]. Мета історичного законодавця, що закладена у норму, з плином часу залишається незмінною, а мета норми права змінюється з урахуванням прийняття інших норм права та розвитку суспільних відносин.

Також слід відрізнити мету норми права від її функцій. Так, є невірною думка про те, що мета є бажаним результатом, а функцією є об'єктивні наслідки дії норми права [29]. За таких умов поняття «функція» не виправдано ототожнюється з поняттям «результат». Більш точними є автори [2, с.205; 7, с.73], які пов'язують функцію норми права з її вольовим характером норми, з її природою обов'язкового веління. Тобто функція норми права не є самостійним елементом, вона відображає властивості змісту норми права. Функція норми права являє собою спосіб впливу норми права на суспільні відносини та на поведінку суб'єктів і це є головним у її сутності. Адже «будь-яка функція будь-якого предмету спрямована на зміну інших предметів або явищ» [30, с.13]. Тобто, за допомогою функції зміст норми права намагається бути відповідним меті такої норми. Практичним наслідком дії функції виступає об'єктивно існуючий результат, який може відповідати меті норми права повністю, частково, або не відповідати їй.

Взаємозв'язки між формою, змістом та метою норми права можна охарактеризувати наступним чином. Зміст та форма норми права виступають засобами по відношенню до мети норми права. Форма норми права є статичним елементом, а зміст та мета - динамічними. При цьому динамічність змісту норми права обумовлюється динамічністю мети норми права, а не навпаки, оскільки мета постійно пристосовує зміст норми у відповідність до розвитку суспільних відносин та їх особливостей у кожному конкретному випадку. Внаслідок впливу мети норми на її зміст відбуваються відповідні зміни і у функції норми права, яка виступає зовнішнім проявом безпосередньої дії змісту норми права.

Зв'язки між елементами змісту та форми норми права мають логічне, державно-

вольове та системне походження. Разом з тим, зважаючи на домінуючу роль мети відносно змісту та форми норми права, є всі підстави стверджувати, що структура всієї норми права має телеологічну (цільову) природу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Малишев Б. В. Бібліографічний довідник авторефератів дисертацій з теорії держави і права (1992–2009 рр.) : методичний посібник / Б. В. Малишев. – К. : Реферат, 2010. – 74 с.
2. Нормы советского права. Проблемы теории / под ред.: Бабаева В. К., Байтина М. И. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1987. – 248 с.
3. Проблемы общей теории государства и права / под ред. В. С. Нерсесянца. – М. : Норма, 2002. – 832 с.
4. Шептулин А. П. Система категорий диалектики / А. П. Шептулин. – М. : Наука, 1967. – 376 с.
5. Гегель Г. В. Ф. Энциклопедия философских наук. Т. 1. / Г. В. Ф. Гегель. – М. : Мысль, 1974. – 452с.
6. Недбайло П. Е. Применение советских правовых норм / П. Е. Недбайло. – М. : Госюриздат, 1960. – 511 с.
7. Трубецкой Е. Н. Энциклопедия права / Е. Н. Трубецкой. – СПб. : Юрид. ин-т, 1998. – 183 с.
8. Алексеев С. С. Структура советского права / Алексеев С. С. – М. : Юрид. лит., 1975. – 264 с.
9. Алексеев С. С. Общая теория права. Курс в 2-х томах. Т. 2 / Алексеев С. С. – М. : Юрид. лит., 1982. – 360 с.
10. Давыдова М. Л. Нормативно-правовые предписания в Российском законодательстве / М. Л. Давыдова. – Волгоград : Изд-во ВГУ, 2001. – 92 с.
11. Нашиц А. Правотворчество. Теория и законодательная техника / А. Нашиц ; пер. с рум. – М. : Прогресс, 1974. – 256 с.
12. Черданцев А. Ф. Толкование права и договора / А. Ф. Черданцев. – М. : Юнити-Дана, 2003. – 381с.
13. Малько А. В. Стимулы и ограничения в праве / А. В. Малько. – М. : Юристь, 2004. – 250 с.
14. Горшенев В. М. Нетипичные нормативные предписания в праве / Горшенев В. М. // Советское государство и право. – 1978. – № 3. – С. 113–118.
15. Поляков А. В. Общая теория права : курс лекций / А. В. Поляков. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 642 с.
16. Иоффе О. С. Вопросы теории права / О. С. Иоффе, М. Д. Шаргородский. – М. : Госюриздат, 1961. – 381 с.
17. Шершеневич Г. Ф. Общая теория права: Часть теоретическая. Философия права. Т. 1: Вып. 1–4 / Г. Ф. Шершеневич. – М. : Бр. Башмаковы, 1910. – 839 с.
18. Коркунов Н. М. Лекции по общей теории права / Н. М. Коркунов. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2003. – 430 с.
19. Насырова Т. Я. Телеологическое (целое) толкование советского закона / Т. Я. Насырова. – Казань : Изд-во Казанск. ун-та, 1988. – 144 с.
20. Экимов А. И. Категория «цель» в советском праве : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. юрид. наук / А. И. Экимов. – Л., 1970. – 18 с.
21. Рабинович П. М. О юридической природе целей правовых актов / Рабинович П. М. // Правоведение. – 1971. – № 5. – С. 28–35.
22. Рабинович П. М. Социалистическая законность и целесообразность в советском праве : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. юрид. наук / П. М. Рабинович. – М., 1966. – 18 с.
23. Аюева Е. И. О взаимосвязи цели и интереса в правоприменительной деятельности / Аюева Е. И. // Советское государство и право. – 1973. – № 2. – С. 12–19.
24. Маликов М. К. Проблемы реализации права / М. К. Маликов. – Иркутск : Изд-во Иркутск. ун-та, 1988. – 144 с.
25. Фаткуллин Ф. М. Проблемы теории государства и права : учебное пособие / Фаткуллин Ф. М., Фаткуллин Ф. Ф. – Казань : КЮИ МВД России, 2003. – 351 с.

26. Даштамиров С. А. Социальные нормы: гносеологический и социологический анализ / Даштамиров С. А. – Баку : Элм, 1984. – 191 с.

27. Орлов В. Н. Цель в норме советского права / Орлов В. Н., Экимов А. И. // Правоведение. – 1968. – № 5. – С. 22–28.

28. Недбайло П. Е. Объективное и субъективное в праве (к итогам дискуссии) / Недбайло П. Е. // Правоведение. – 1974. – № 1. – С. 14–25.

29. Яковлев А. М. Теоретические проблемы социологии права / Яковлев А. М. // Проблемы социологии права / отв. ред. А. Б. Чяпас. – 1970. – Вып. 1. – С. 26–34.

30. Абрамов А. И. Проблемы реализации регулятивной функции права : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. юрид. наук / А. И. Абрамов. – Нижний Новгород, 2005. – 26 с.

Малишев Б. В. Телеологічна природа структури норми права / Б. В. Малишев // Форум права. – 2011. – № 2. – С. 557–563 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11mbvcnp.pdf>

Доводиться, що структура норми права складається з таких елементів: зміст, форма, мета. При цьому зміст та форма норми права виступають засобами по відношенню до мети норми права. Форма норми права є статичним елементом, а зміст та мета - динамічними. Мета постійно пристосовує зміст норми у відповідність до розвитку суспільних відносин та їх особливостей у кожному конкретному випадку.

***

Малышев Б.В. Телеологическая природа структуры нормы права

Доказывается, что структура нормы права состоит из таких элементов: содержание, форма, цель. При этом содержание и форма нормы права выступают средствами по отношению к цели нормы права. Форма нормы права является статическим элементом, а содержание и цель – динамическими. Цель постоянно приспособливает содержание нормы к уровню развития общественных отношений и их особенностей в конкретных случаях.

***

Malyshev B.V. The Teleological Nature of Structure of Legal Norm

It is proved that the structure of legal norm consists of such elements: the maintenance, the form, the purpose. Thus the maintenance and the form of legal norm act as means in relation to the purpose of legal norm. The form of legal norm is a static element, and the maintenance and the purpose – dynamic. The purpose constantly adapts the norm maintenance for a level of development of public relations and their features in concrete cases.